

HU

HU

HU

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2010.10.18.
COM(2010) 567 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

SAPARD ÉVES JELENTÉS – 2009

SEC(2010) 1202

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

SAPARD ÉVES JELENTÉS – 2009

1. BEVEZETÉS

2000-ben az Európai Unió (EU) a Speciális Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Csatlakozási Program, a SAPARD létrehozásával fokozta a vidékfejlesztést célzó előcsatlakozási támogatást a tíz kelet- és közép-európai tagjelölt országban. A program végrehajtására a maga nemében egyedülálló megközelítést választottak: teljesen „decentralizált irányítás” révén teljes mértékben a tagjelölt országok nemzeti hatóságaira helyezték a Sapard megvalósításának felelősségét. Az egyik célkitűzés számos kisebb léptékű vidékfejlesztési projekt végrehajtása, a másik pedig a közösségi vívmányokat a csatlakozáskor alkalmazni képes struktúrák létrehozása volt. A SAPARD végrehajtására vonatkozó részletes információk az Európai Bizottság http://ec.europa.eu/agriculture/external/enlarge/publi/index_en.htm weboldalán közzétett korábbi éves jelentésekben található.

E jelentés elsősorban a SAPARD Bulgáriában, Romániában és Horvátországban történő végrehajtásával és pénzügyi lebonyolításával foglalkozik, tekintettel arra, hogy az Európai Unióhoz 2004. május 1-jén csatlakozott nyolc érintett tagállam SAPARD-programjai már lezárultak. 2004 folyamán ezen új tagállamok már nem SAPARD-programjaik, hanem a csatlakozás utáni vidékfejlesztési programok keretében kezdtek szerződéseket kötni. A SAPARD-programokból származó utolsó kifizetéseket 2006 vége felé kapták meg a kedvezményezettek, a bizottsági számlaelszámolásra pedig 2007 és 2008 folyamán került sor.

Az Európai Unióhoz 2007. január 1-jén csatlakozott Romániában 2007. július 31-én, Bulgáriában pedig 2007. október 31-én szintén lezárult a SAPARD keretében történő szerződéskötés a végső kedvezményezettekkel.

A tagjelölt Horvátország programját a 2006. február 8-i bizottsági határozat hagyta jóvá. A támogatás kezelésének átruházásáról szóló, 2006. szeptember 29-i bizottsági határozattal Horvátország jogosulttá vált a SAPARD-pénzeszközök igénybevételére. A program végső kedvezményezettjeivel 2009 augusztusáig aláírták a szerződéseket.

A három program keretében a végső kedvezményezetteket megillető utolsó kifizetések 2009 vége felé megtörténtek, a zárszámadás szerint fennmaradó összegek kifizetése iránti kérelmek pedig 2009. december végén érkeztek be a Bizottsághoz.

Elkészültek a 2000-től 2008-ig tartó időszak éves SAPARD jelentései. Mivel a program végrehajtása 2009-ben lezárult, a 2009-es éves jelentés az utolsó SAPARD éves jelentés.

2. A PROGRAM VÉGREHAJTÁSA ÉS IRÁNYÍTÁSA

2.1 A pénzügyi végrehajtás eredményei általánosságban¹

A 2005. évi SAPARD éves jelentés értékelt a célkitűzések végrehajtását azon nyolc tagállam vonatkozásában, ahol a szerződéskötés véget ért. Hasonló elemzést tartalmaz Bulgária és Románia tekintetében a 2007-es jelentés, miután 2007-ben e tagállamokban is befejeződött a

¹ Lásd az A. mellékletet.

szerződéskötés. A horvátországi végrehajtásra vonatkozó adatok, ahol a szerződéskötés és a kedvezményezetteknek történő kifizetések csak 2009-ben zárultak le, az alábbiakban olvashatók.

Mivel Bulgáriában és Romániában 2007-ben lezárult a SAPARD keretében történő szerződéskötés a végső kedvezményezettekkel, 2009-ben e programok végrehajtása elsősorban a pénzügyi végrehajtásra és az ellenőrzési kérdésekre összpontosult. Horvátország azonban 2009 augusztusáig még köthetett szerződéseket az uniós pénzeszközök igénybevételére.

A 2000 és 2006 között **a SAPARD keretében** a kedvezményezett országok részére odaítélt **források** 2009 végén összesen 2 890,3 millió EUR-t tettek ki, amelyből 1 334,1 millió EUR az Unióhoz 2004-ben csatlakozott nyolc érintett tagállam² számára, 1 556,2 millió EUR pedig Bulgária, Románia és Horvátország számára került odaítélésre. Az említett 2 890,3 millió EUR-s összeg 45,7 millió EUR-val kevesebb az előző évinél, amely különbség egy Bulgária javára tett költségvetési kötelezettségvállalás 2009-ben történt visszavonásának tudható be.

2000 és 2009 között **a Bizottság** ténylegesen összesen 2 700,5 millió EUR-t³ **fizetett ki**, amely a nyolc új tagállam esetében az odaítélt összeg 99,6 %-át⁴, Bulgária, Románia és Horvátország esetében pedig az odaítélt összeg 88,2 %-át jelenti⁴.

A Bizottság 2009-ben csak Bulgária, Románia és Horvátország vonatkozásában 254,1 millió EUR értékben teljesített kifizetéseket.

A pénzügyi végrehajtás 88,2 %-os teljesülése 2009 végén javulást jelent a 2008. év végi állapothoz képest, amikor a pénzügyi teljesítéseket hátráltatták a Bulgáriával és Romániával kapcsolatban felmerült ellenőrzési kérdések és a támogatás csekély abszorpciója Horvátországban. Az említett országok esetében a végrehajtási arány 2006, 2007 és 2008 végén 46 %, 62 %, illetve 69,8 % volt.

2.2 Szerződéses projektek és pénzügyi teljesítés⁵

2.2.1 A nyolc új tagállam

Az érintett nyolc tagállamban a több mint 34 000 szerződéses projekt 1 448 millió EUR **közösségi hozzájárulást** kapott. A programok pénzügyi végrehajtása 100 %-os, kivéve a lettországi programot, amelynek végrehajtása 95 %-os volt⁴.

2.2.2 Románia⁶

2007. július 31-én – vagyis azon a napon, amikor Romániában lezárult a szerződéskötés a végső kedvezményezettekkel – a szerződésekben lekötött összeg 1 132 millió EUR-t tett ki.

2009 végére a mintegy 4 400 jóváhagyott és teljesített projektre lekötött uniós források összege a 2008. december 31-i 1 066 millió EUR-ról körülbelül 1 023 millió EUR-ra csökkent. A szerződött összegek 2007 óta történt csaknem 10 %-os csökkenése a törölt projektekből adódik.

A program keretében szerződött összeg mintegy 88 %-át megtestesítő három legnagyobb intézkedés – „Mezőgazdasági üzemekben végrehajtott beruházás”, „Mezőgazdasági és

² Cseh Köztársaság (CZ), Észtország (EE), Lengyelország (PL), Lettország (LV), Litvánia (LT), Magyarország (HU), Szlovákia (SK) és Szlovénia (SI).

³ Előfinanszírozási és visszatérítési kifizetések.

⁴ A pénzügyi teljesítések részleteit – országok szerinti bontásban – lásd az A. melléklet 3. táblázatában.

⁵ A szerződéses projektek számát és a végső kedvezményezetteknek kifizetett összegeket – országok szerinti bontásban – lásd a B. mellékletben.

⁶ A romániai, bulgáriai és horvátországi végrehajtás részleteit lásd a C. mellékletben.

halászlai termékek feldolgozása és forgalmazása” és *„Vidéki infrastruktúra-beruházások”* – 3 200 jóváhagyott és teljesített projektet ölelt fel. 2009 végén a program kezdete óta Romániának folyósított kifizetések – beleértve az előlegeket is – 1 030,7 millió EUR-t tettek ki, vagyis a SAPARD-programra elkülönített források 88,9 %-át⁴.

2.2.3 Bulgária⁶

2007. október 31-én – vagyis azon a napon, amikor Bulgáriában lezárult a szerződés kötés a végső kedvezményezettekkel – a szerződésekben lekötött összeg 458 millió EUR-t tett ki.

2009 végére a több mint 2 600 jóváhagyott és teljesített projektre lekötött uniós források összege a 2008. december 31-i 376 millió EUR-ról (több mint 2 700 projekt) körülbelül 346 millió EUR-ra csökkent. A szerződött összegek 2007 óta történt csaknem 25 %-os csökkenése a törölt projektekből adódik.

A program keretében szerződött összeg mintegy 82 %-át megtestesítő három legnagyobb intézkedés – *„Mezőgazdasági üzemekben végrehajtott beruházás”*, *„Mezőgazdasági és halászlai termékek feldolgozása és forgalmazása”*, beleértve a *„Nagykereskedelmi piac”* és a *„Gazdasági tevékenységek fejlesztése és diverzifikációja”* elnevezésű alintézkedést is – 2 200 jóváhagyott és teljesített projektet ölelt fel.

A források 2007 végén és 2008-ban tapasztalt alacsony szintű felhasználása következtében 2008-ban 27,6 millió EUR, 2009-en pedig 45,7 millió EUR értékű uniós kötelezettségvállalás automatikus visszavonására került sor, így a program számára kezdetben elkülönített teljes összeg (444,7 millió EUR) 16 %-kal, azaz 371,4 millió EUR-ra csökkent.

2009 végén a program kezdete óta Bulgáriának folyósított kifizetések – beleértve az előlegeket is – 327,6 millió EUR-t tettek ki, vagyis a SAPARD-programra elkülönített összes forrás 88,2 %-át⁴. Ez a kezdetben elkülönített 444,7 millió EUR viszonylatában 73,6 %-os végrehajtást jelent.

2.2.4 Horvátország⁶

Horvátország 2006 februárjában elfogadott SAPARD-programja – amelynek kezelését 2006 szeptemberében átruházták Horvátországra – a 2006. évre vonatkozó finanszírozási megállapodás értelmében 25 millió EUR összegű pénzforrást kapott. Az összeget a *„Mezőgazdasági üzemekben végrehajtott beruházás”* (34 %) és a *„Mezőgazdasági és halászlai termékek feldolgozása és forgalmazása”* (66 %) elnevezésű intézkedésekre irányozták elő.

A végső kedvezményezettek egészen 2009. augusztusig köthettek szerződéseket az uniós pénzeszközök igénybevételére. A 2009 végén lekötött összegek körülbelül 12,7 millió EUR-t tettek ki, ami a program számára elkülönített összeg 51 %-ának felel meg.

2009 végéig 37 projekt került jóváhagyásra, illetve zárult le. A program kezdete óta Horvátországnak folyósított kifizetések – beleértve a 7,2 millió EUR összegű előleget is – elérték a 14 millió EUR-t, vagyis a SAPARD-programra elkülönített források 55,8 %-át⁴.

A 2000–2006-os programozási időszak végén elfogadott egy évre szóló finanszírozási megállapodás lehetővé tette Horvátország számára, hogy megteremtse az uniós pénzforrások kezelésére alkalmas intézményi keretet és adminisztrációs kapacitást. Az erőfeszítések ellenére azonban Horvátország az előirányzott forrásoknak csak közel felét tudta hasznosítani. A SAPARD kapcsán szerzett tapasztalatok azonban a 2008 elején elfogadott IPARD-program (vidékfejlesztési célú előcsatlakozási támogatás) előkészítése és végrehajtása során is hasznosnak bizonyultak.

2.2.5 Az utolsó részlet folyósítása iránti kérelmek

2009. december végén beérkeztek a Bizottsághoz a bulgáriai, romániai és horvátországi programok zárszámadás szerinti kifizetéseinek utolsó részletei iránti kérelmek. Az **uniós források** felhasználására vonatkozó **jelentések** és a programok számára eredetileg előirányzott uniós források összehasonlításából az említett országok vonatkozásában 72, 87, illetve 48 %-os pénzügyi végrehajtási arány adódik. Az alulköltekezés eredményeképpen Bulgáriában, Romániában és Horvátországban 123, 152, illetve 13 millió EUR végül nem került felhasználásra a programok keretében. Továbbá mivel a Bizottság által a programok keretében folyósított összeg – beleértve az előlegeket – meghaladja a bejelentett kiadásokat, a fennmaradó összegeket a Bizottság vissza fogja téríttetni. A bejelentett kiadásokat alapul véve a visszatérítendő támogatás előzetesen kiszámított összege megközelítőleg 5,9, 23,3, illetve 1,9 millió EUR. A pontos végösszegek elfogadására azonban a számlák ellenőrzését és az éves számlaelszámolást követően, bizottsági határozat keretében kerül majd sor.

2.2.6 A támogatás beruházásösztönző hatása

A SAPARD-programok keretében a végső kedvezményezetteknek folyósított közpénzek a bejelentések alapján 3 564 millió EUR-t tettek ki 2009 végén, amelyből a közösségi finanszírozás 2 669 millió EUR volt. Mivel a SAPARD-program keretében megvalósuló befektetések nagy része jövedelemtermelő befektetés, amelyeket 50 %-ig közforrásokból fedeznek, a SAPARD-eszköz keretében megvalósuló közösségi támogatás teljes közvetlen hatása – beleértve a magánfinanszírozást is – beruházásokban és szolgáltatásokban eléri a mintegy 6 378 millió EUR-t. Következésképpen a Közösség által a SAPARD keretében nyújtott minden egyes euro **2,39 EUR** beruházást eredményezett.

A bulgáriai, romániai és horvátországi programok beruházásösztönző hatása eszerint egyenként 2,79, 1,97, illetve 2,70 EUR. Mivel a magánforrásokból nem táplálkozó vidéki infrastruktúra-beruházások a romániai program teljes bejelentett költségének 45 %-át teszik ki, e program beruházásösztönző hatása lényegesen kisebb, mint Bulgária és Horvátország esetében.

3. FELÜGYELET ÉS JOGI SZEMPONTOK

2009-ben az EU a felügyelet és az értékelés területén továbbra is szorosan együttműködött a kedvezményezett Bulgáriával, Romániával és Horvátországgal. A folyamatos felügyeleten túlmenően 2009 folyamán négy alkalommal ült össze a támogatásfelügyeleti bizottság: egy-egy alkalommal Bulgária és Románia, két alkalommal pedig Horvátország esetében.

2008 decemberében a Bizottság a Bulgáriával, Romániával és Horvátországgal aláírt, 2006-ra vonatkozó éves finanszírozási megállapodást érintő automatikus visszavonásra vonatkozó határidőt 2008 végéről 2009 végére ([n+3]. év), egy évvel meghosszabbította, hogy a SAPARD keretében szerződött projektek 2009 végéig történő kifizetését lehetővé téve esélyt adjon az érintett országoknak a források nagyobb mértékű felhasználására.

A bulgáriai program módosításáról szóló bizottsági határozatot 2009-ben fogadták el⁷. A határozat módosította a pénzügyi táblázatot, hogy a 2005. évre vonatkozó éves finanszírozási megállapodást illetően megjelenjen a 45,7 millió EUR kötelezettségvállalás visszavonása. Az előirányzat 2008. év végéig el nem költött részét az [n+3] automatikus visszavonási szabály alapján vonták vissza.

⁷ Ld. a D. mellékletet.

Románia és Horvátország programjaival kapcsolatban módosító bizottsági határozat nem került elfogadásra.

4. A TÁMOGATÁSKEZELÉS, VALAMINT A PÉNZÜGYI ÉS EGYÉB ELLENŐRZÉSEK ÁTRUHÁZÁSÁVAL KAPCSOLATOS TEVÉKENYSÉGEK

4.1 Tájékoztatás a támogatások kezelésének átruházásáról és a felügyeleti látogatásokról⁸

A SAPARD szabályszerű végrehajtása tekintetében a mezőgazdasági pénzeszközökre vonatkozó alapelvek és a költségvetési rendelet külső támogatásra vonatkozó rendelkezései alapján kialakított programirányítási és ellenőrzési rendszerek biztosítják a garanciát. A rendszer decentralizált modellt követ, és az alábbi hat főbb jellemzője van:

- a program végrehajtásáért felelős akkreditált SAPARD-ügynökség létrehozása minden csatlakozni kívánó országban,
- az irányítási hatáskörök Bizottság általi átruházása,
- szabályokhoz kötött előzetes ellenőrzés, amelyet a SAPARD-ügynökségeknek a projektek jóváhagyása és azt követően minden egyes kifizetés előtt el kell végezniük a projektek egészére és a projektek keretében történő kifizetések tekintetében,
- szabályokhoz kötött utólagos ellenőrzés, amelyet a SAPARD-ügynökségeknek a projekt keretében történő utolsó kifizetést követő öt éven belül el kell végezniük valamennyi projekt tekintetében,
- a SAPARD-ügynökségek éves számláinak független auditorok általi hitelesítése,
- számlaelszámolás két lépésben: éves számlaelszámolási eljárás, amely meghatározza az előző költségvetési évben a SAPARD-ügynökségek által folyósított támogatások összegét, amelyet a SAPARD-források terhére kell könyvelni; másodsorban pedig megfelelési elszámolás, melynek során a hatályos szabályoknak meg nem felelő támogatásokat a Bizottság kizárja a finanszírozásból.

2009-ben átruházási ellenőrzési látogatásra és bizottsági határozat közzétételére nem került sor.

A 2222/2000/EK bizottsági rendelet értelmében a Bizottság figyelemmel kíséri az említett rendeletben – és annak mellékletében – szereplő feltételek és rendelkezések folyamatos betartását. Ennek alapján 2009 decemberében Horvátországban felügyeleti látogatásra került sor. Az ott végzett ellenőrzések eredményei alapján elmondható, hogy Horvátország általában véve megfelelt az akkreditációs kritériumoknak. Meg kell jegyezni azonban, hogy a látogatás nem terjedt ki a projektek minden részletére, különösen a támogathatóság vizsgálatára, ezért a jövőben további megfelelési vizsgálattal lehet számolni.

4.2 Bulgária és Románia cselekvési tervei és a két országot megillető visszatérítések újbóli folyósítása 2009-től

Ahogy arról a 2008. évi SAPARD éves jelentés is beszámol, a 2008 folyamán Bulgáriában és Romániába végzett látogatások eredményére hivatkozva a Bizottság mindkét ország nemzeti hatóságát (2008. júniusi, illetve júliusi keltezésű) levélben szólította fel a feltárt ellenőrzési hiányosságok kiküszöbölését célzó cselekvési tervek készítésére és a Bizottság tájékoztatására a tervek végrehajtásáról. Az érintett országokkal azt is tudatták, hogy a Bizottság Bulgária

⁸ Lásd az E. mellékletet.

esetében három fontos intézkedés, Románia esetében pedig valamennyi intézkedés vonatkozásában befagyasztja a bejelentett kiadások térítését, ameddig a szóban forgó cselekvési terveket megfelelően végre nem hajtják.

A Bizottság 2009-ben is gondosan figyelemmel kísérte a cselekvési tervek végrehajtását. Megvizsgálta a kapott kiegészítő információkat, melyekből kitűnt, hogy az ügynökség és az ellenőrző hatóság elvégezte a Bizottság által rá rótt további feladatokat és azokról az előírt módon beszámolt. Az egyéb bekért kiegészítő információk és a független ellenőrző hatóságok véleménye alapján, mely szerint a cselekvési terveket végrehajtották, a bejelentett kiadások Románia és Bulgária számára történő térítése 2009. júliusban, illetve szeptemberben ismét megkezdődött. További részletek a 4.4. pontban olvashatók.

4.3 Számlaelszámolási határozatok

A 2222/2000/EK rendeletben előírt követelmények értelmében a Bizottságnak egyeztetnie kell a tagjelölt országok SAPARD-ügynökségeinek számláit. Ennek alapján a Bizottság 2009. szeptember 30-án határozatot fogadott el Horvátország 2008. évi számláinak elszámolásáról.

Tekintettel a Romániától és Bulgáriától kért kiegészítő információk folyamatban lévő vizsgálatára, ezen országok esetében nem kerülhetett még sor a 2008. költségvetési évre vonatkozó számlaelszámolási határozat elfogadására. Meg kell jegyezni továbbá, hogy a Románia 2007. évi számláinak elszámolásáról szóló határozat hasonló okokból szintén függőben van.

4.4 Megfelelőségi vizsgálat

2009 folyamán a Bizottság két alkalommal tartott megfeleléségi ellenőrzést a SAPARD-kiadások vizsgálatára: novemberben Romániában és decemberben Bulgáriában.

E látogatások alkalmával a szóban forgó, SAPARD-ból támogatott intézkedések új irányítási, ellenőrzési és szankciós rendszerét vizsgálták. A látogatások során tájékoztak az érintett intézkedésekkel kapcsolatos cselekvési tervek végrehajtásának aktuális helyzetéről is, és azt a következtetést vonták le, hogy az irányítási, ellenőrzési és szankciós rendszer a korábbihoz képest javulást mutat, és a cselekvési terv végrehajtása megtörtént. Ugyanakkor az ellenőrzés rávilágított az adminisztratív és helyszíni ellenőrzések bizonyos hiányosságaira is.

4.4.1 Románia

A romániai program megfeleléségi vizsgálata a „*Feldolgozás és forgalmazás*”, „*A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása*”, a „*Mezőgazdasági üzemekben végrehajtott beruházás*” és „*A gazdasági tevékenységek diverzifikációja*” intézkedésekre összpontosított. A látogatások során tájékoztak a romániai hatóságoktól kért cselekvési terv végrehajtásának aktuális helyzetéről is: megvizsgálták a kiválasztott intézkedések dokumentációját, valamint helyszíni ellenőrzéseket és egyéb vizsgálatokat végeztek. Az ellenőrzések különösen arról kívántak bizonyosságot szerezni, hogy az ellenőrzési rendszer megvalósítása az elfogadott eljárások szerint történt-e, és az ellenőrzéseket a vonatkozó előírások szerint hajtották-e végre.

A főbb megállapítások a SAPARD-ügynökség általi felügyeleti tevékenység keretében végzett helyszíni ellenőrzésekre, a végrehajtott mérésekről készült vizsgálati jelentésekhez kapcsolódó bizonyítékokra és dokumentációra, valamint a referenciaárakat tartalmazó adatbázis kezelésére vonatkoztak.

4.4.2 Bulgária

A bulgáriai program megfeleléségi vizsgálata a „*Mezőgazdasági üzemekben végrehajtott beruházás*”, a „*Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozása és forgalmazása*”, „*A gazdasági tevékenységek diverzifikációja alternatív jövedelem biztosítása céljából*”, a

„Falumegújítás és -fejlesztés” „A vidéki kulturális örökség és kultúrhagyományok védelme és megőrzése” és „A vidéki infrastruktúra fejlesztése és javítása” című intézkedésekre összpontosított. A látogatások során tájékoztak a bulgáriai hatóságoktól kért cselekvési terv végrehajtásának aktuális helyzetéről is: megvizsgálták a kiválasztott intézkedések dokumentációját, valamint helyszíni ellenőrzéseket és egyéb vizsgálatokat végeztek.

A megfelelőségi vizsgálat két fő hiányosságot tárt fel: egyrészt a hatóságok nem tüntették fel a helyszíni ellenőrzések ellenőrző listáin a mérési módszereket, másrészt a vizsgálati jelentések nem voltak megfelelően dokumentálva.

A megfelelőségi vizsgálat megállapításai – például a szóban forgó kiadásokat érintő pénzügyi korrekció lehetősége – a számlaelszámolási eljárás végén kerülnek mérlegelésre.

4.5 Szabálytalanságok és csalás bejelentése

A feltárt szabálytalanságok jelentésére vonatkozó kötelezettséget a kedvezményezett országokkal kötött többéves finanszírozási megállapodás F. szakasza állapítja meg.

2009-ben⁹ az OLAF a SAPARD-programokkal kapcsolatban feltárt szabálytalanságokkal összefüggésben kilenc tagállamtól és a tagjelölt Horvátországtól 367 új szabálytalansági jelentést és 667, meglévő szabálytalansági jelentést érintő közleményt kapott.

2008-hez képest a bejelentések száma 59 %-kal növekedett. A legtöbb jelentés Bulgáriából, Romániából és Lengyelországból érkezett. A bejelentések számára vonatkozó tendenciák eltérőek. A bejelentett esetek száma Bulgáriában 2008-tól 2009-ig 56-ról 250-re nőtt, a lengyelországi esetek száma csekély mértékben (2 %-kal) nőtt, miközben Romániában 42 %-kal, Magyarországon 36 %-kal csökkent, Horvátországból pedig nem érkezett új esetre vonatkozó bejelentés.

2009-ben a SAPARD-program keretében folyósított, szabálytalanul felhasználtként bejelentett uniós pénzügyi hozzájárulások összege 103 %-kal volt nagyobb az előző évinél, a visszatérítendő összeg pedig 139 %-kal növekedett. A legnagyobb összegű visszatérítés Bulgáriát terheli.

Feltételezett csalásokat csak Bulgária, Románia, Magyarország és Lengyelország jelentett. Ez a 2009-ben Bulgáriában bejelentett esetek 77 %-át jelenti, Magyarország esetében 14 %-át, Romániában 5 %-át, Lengyelországban pedig 2 %-át.

2009-ben a szabálytalanságok feltárásának leggyakoribb módja az audit (az esetek 21 %-ában), a dokumentumok ellenőrzése (15 %), a nemzeti adminisztratív vagy pénzügyi ellenőrzés (15 %) és az intézményközi együttműködés (11 %) volt.

2009-ben a leggyakoribb szabálytalanság az igazoló okmányok meghamisítása (az esetek 29 %-ában), a szerződéses feltételek vagy egyéb szabályok be nem tartása (13 %) és a közbeszerzési szabályok megsértése (11 %-a) volt. 2008-hoz képest a legnagyobb változás az igazoló okmányok meghamisításával kapcsolatos esetek számának 18 %-ról 29 %-ra való növekedése volt. Az ilyen esetekre vonatkozó valamennyi bejelentés Bulgáriától érkezett.

2009-ben az OLAF Bulgáriában és Romániában egyaránt folytatta a „Mezőgazdasági és halászati termékek feldolgozása és forgalmazása” nevű SAPARD-intézkedéssel kapcsolatban felmerült súlyos csalások és szabálytalanságok kivizsgálását. A vizsgálatok a SAPARD keretében finanszírozott több projekt esetében módszeres csalás egyértelmű bizonyítékaira bukkantak. Ezeket a bizonyítékokat az OLAF eljuttatta az érintett igazságügyi hatóságoknak

⁹ Lásd az F. mellékletet. A bejelentések 2009 három negyedéből származnak.

és kifizető ügynökségeknek, hogy tegyék meg a szükséges intézkedéseket (bíróági nyomozás, illetve a támogatás visszatérítése).

2009 végén az OLAF-nál a SAPARD keretében finanszírozott számos bulgáriai és romániai projekttel kapcsolatos vizsgálat volt folyamatban, és ezek száma folyamatosan nő.

5. ÁTTÉRÉS A VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAMOKRA ÉS AZ ELŐCSATLAKOZÁSI TÁMOGATÁSI ESZKÖZRE (IPA)

A 447/2004/EK bizottsági rendelet megállapítja azokat a szabályokat, amelyek a SAPARD keretében nyújtott támogatásról az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap (EMOGA) Garanciarészlege által nyújtott, csatlakozás utáni finanszírozásra történő átmenet elősegítését szolgálják. A csatlakozást és a végső kedvezményezettekkel a SAPARD keretében történő szerződéskötés lezárultát követően az EU-hoz 2004-ben csatlakozó tagállamok az azon projektekre vonatkozó kifizetéseket, amelyekre a SAPARD-előirányzatok kimerültek vagy elégtelenek voltak, belefoglalhatták a 2004-től 2006-ig terjedő időszakra vonatkozó vidékfejlesztési programozásba. Észtország és Lettország kivételével valamennyi csatlakozó ország élt ezzel a lehetőséggel.

A bulgáriai és romániai SAPARD-program keretében az erdősítésre, a termelői csoportokra és az agrár-környezetvédelmi programokra tett fennmaradó többéves kötelezettségvállalásokat a 248/2007/EK bizottsági rendeletben meghatározott feltételek szerint 2007–2013 közötti vidékfejlesztési programok alá lehetett vonni, és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból lehetett (EMVA) finanszírozni.

2008. február 25-i határozatában a Bizottság az IPA V. alkotóelemén belül elfogadta Horvátország mezőgazdasági és vidékfejlesztési programját, ezzel további előcsatlakozási támogatáshoz juttatva az országot a 2007–2013-as időszakra.

6. VÁRHATÓ FEJLEMÉNYEK

A SAPARD-programok végrehajtása lezárult, nyolc tagállam számára folyósították a támogatás utolsó részletét, illetve visszatérítették a jogosulatlan összegeket, valamint a Bizottsághoz beérkezett Bulgária, Románia és Horvátország utolsó részlet iránti kérelme, azonban még mindig vannak olyan, a SAPARD-hoz kapcsolódó, említésre méltó események és tennivalók, amelyek 2009 után esedékesek:

- a bulgáriai, romániai és horvátországi SAPARD-program utolsó részletének kifizetésére – a 2007. március 8-i 248/2007/EK rendelet 9. cikkének megfelelően – csak akkor kerülhet sor:
 - ha a Bizottságnak eljuttatják a ténylegesen eszközölt kiadásokról szóló hiteles kimutatást,
 - ha benyújtották a végrehajtásról szóló záró beszámolót a Bizottságnak, és az azt jóváhagyta,
 - amikor a számlaelszámolási határozatot elfogadták.
- A többéves finanszírozási megállapodás értelmében a 2004-ben csatlakozott nyolc SAPARD-kedvezményezett országnak a projekt keretében esedékes utolsó részlet folyósítását követő öt éven keresztül ellenőriznie kell, hogy a projektek nem módosultak-e számottevő mértékben, valamint a tartozásokat mindaddig nyilván kell tartani az adósok főkönyvében, amíg azokat a bejegyzésüket követő második év végén vissza nem térítik vagy le nem írják. A visszatérített és leírt összegekről a

tagállami hatóságok kötelesek tájékoztatni a Bizottságot, amely azokat visszatéríteti. E célból éves jelentéstételi eljárás jött létre a Bizottság és azon nyolc tagállam között, amelyek részére az utolsó részlet kifizetése már megtörtént.

7. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS A CÉLKITŰZÉSEK TELJESÜLÉSE

Az előző évekre vonatkozó SAPARD-jelentések a célkitűzések tekintetében részletesen értékelték a SAPARD-eszköz általános hatását a tíz kedvezményezett országban.

Általánosságban megállapítást nyert, hogy a SAPARD keretében finanszírozott különböző intézkedések hozzájárultak a fenntartható gazdasági fejlődéshez, a környezet és az életkörülmények javulásához, a vidéki infrastruktúrák fejlődéséhez és a munkahelyteremtéshez a vidéki térségekben. A mezőgazdasági üzemekben és az élelmiszeriparban véghezvitt beruházások segítették az agrárágazat felkészülését az uniós csatlakozásra, és különösen az uniós előírások betartását.

A SAPARD-programok végrehajtása során szerzett tapasztalatok és a végrehajtáshoz szükséges struktúrák a csatlakozást követő időszakban felhasználhatók voltak az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap és az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap keretében finanszírozott vidékfejlesztési programok, valamint a horvátországi IPARD-program előkészítése során.

2009-ben a nyolc lezárult program utólagos értékelésére került sor.

Az értékelések összességében arról tanúskodtak, hogy a mezőgazdasági beruházásokra és a beruházások lebonyolítására felhasznált SAPARD előcsatlakozási eszközök hatékonynak bizonyultak, fokozták az ágazat versenyképességét és növelték az egyes kedvezményezettek jövedelmét; a jövedelemnövekedés az ágazat egészét tekintve azonban mérsékeltebb volt, tekintettel a SAPARD költségvetésének korlátaira.

A támogatás vidéki gazdaságokra gyakorolt hatása általában a helyi közösség mikroszintjén volt számottevő. A SAPARD rendelkezésére álló viszonylag kis költségvetési keret nem bizonyult elegendőnek az erősebb regionális és országos szintű hatás kiváltásához.

A gazdasági tevékenységek diverzifikációját célzó intézkedés szerény költségvetési részesedése miatt a SAPARD nem volt képes jelentős mértékben enyhíteni a vidéki területek mezőgazdaságtól való függését.

Az értékelések továbbá alátámasztották, hogy a SAPARD pozitív hatást fejtett ki az uniós források kezelésére és felhasználásának ellenőrzésére felállított intézményi struktúrák, a munkahelyteremtés és a meglévő munkahelyek megőrzése, a technológiák korszerűsítése, és közvetve a környezetbarát technológiák bevezetése területén is.

A nyolc lezárt program utólagos értékeléséről szóló, horizontális értékelést adó összefoglaló jelentés 2010 második félévében várható. Hasonló értékelés készül majd a programok Bulgáriában, Romániában és Horvátországban történő lezárását és utólagos értékelését követően.